

شنبه‌های چالشی صبا، تریبونی آزاد برای اهالی فرهنگ و هنر

جایگاه سینما

در حوزه نشر

بهناز وفایی وحدت - نگاه زارعی
گفت و گو

محمد خزاعی رییس سازمان سینمایی در یکصد و نهمین جلسه شورای معاونان و مدیران سازمان سینمایی که همزمان با برگزاری سی و پنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در محل سالن کنفرانس نمایشگاه در مصلى برگزار شد با اشاره به غرفه سازمان سینمایی در نمایشگاه کتاب تهران و اهمیت نشر کتاب‌های سینمایی عنوان کرد: در دولت سیزدهم توجه جدی به موضوع تالیف و نشر کتب سینمایی صورت گرفته است. هر چقدر در حوزه تالیف و پژوهش غنی‌تر باشیم به همان اندازه پیش‌توانه تئوری، تحلیلی و پژوهشی سینمای ما در بسترهای گوناگون قدرتمندتر خواهد بود. وی اضافه کرد: در ۹۰۰ روزی که از عمر دولت سیزدهم می‌گذرد در سازمان سینمایی و موسسات تابعه آن حدود ۳۷ عنوان کتاب راهبردی جدید که برخی از آنها آثار مرجع و تخصصی هستند، به چاپ رسیده است که بخش عمده این آثار در غرفه سازمان سینمایی در نمایشگاه کتاب تهران عرضه شده است. رئیس سازمان سینمایی با توضیح اینکه از ابتدای دولت سیزدهم ماهیانه یک کتاب سینمایی در سازمان سینمایی منتشر شده است، گفت: چاپ و انتشار کتب سینمایی نسبت به ده سال گذشته رشد قابل توجهی داشته و با برنامه‌ریزی‌هایی که در موسسات تابعه سازمان در حال انجام است این روند به صورت تصاعدی همچنان ادامه خواهد داشت. خبرنگار صبا در ادامه چالش‌های شنبه روزنامه صبا این هفته با موضوع جایگاه سینما در حوزه نشر به سراغ نویسندگان و منتقدان این عرصه رفته است.

سید جواد میرهاشمی (فیلمساز و پژوهشگر) پژوهش کن و راستی بازجوی

در رویارویی با شنبه‌های چالشی صبا شعری از صائب تبریزی در ذهنم در لحظه اول نقش بست و زمزمه کردم: می‌شود شمع امیدش روشن از باد صبا در پاسخ این پرسش که جایگاه سینما در عرصه نشر کجاست؟ این جمله علامه جوادی آملی را منصور می‌شوم؛ برتن ناقصان، قبابی کمال به طراز هنر ندوخته‌اند. آیا تمام کتاب‌هایی سینمایی چاپ شده طراز واقعی هنر دارند؟ معیار و سنجش این ارزیابی کجاست؟ عیار سنج این زمانه کیست و چیست؟ رساله و پایان‌نامه‌های سینمایی چگونه است و به انتشار عمومی خواهد رسید یا اسیر غبار کتابخانه‌ها خواهد شد؟ در کتاب‌های مان بیشتر و تنها خیال را محسوس کرده‌ایم در حالی که علوم دیگر را فراموش کرده‌ایم و به تکنیک پرداخته‌ایم! پیوند میان دانش‌های گوناگون با سینما و یا به نگاهی دیگر پیوند سینما و علوم کمکی یا علوم همسایه را در کتاب‌ها کمتر می‌بینم. شاید بتوان گفت تألیفات سینمای بیشتر جزیره مانند عمل کرده است. اما بی‌انصافی است از جایزه پژوهش سال و همایش مطالعات فیلم کوتاه تهران نام نبریم. کارکرد این دو توانسته تا حدودی نگاه پژوهشگران را به معقوله فیلم کمی دیگرگون کند. و گفته‌اند «اهل معنی دل به معنی از جهان خوش کرده‌اند» پژوهشگران بالقوه‌ای داریم که می‌توانند کتاب‌های بهتری تألیف کنند اگر حمایت‌شان کنیم. در سی و پنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب، سازمان سینمایی موسسات تابع خود از انجمن سینمای جوانان ایران و مرکز گسترش سینمای مستند تجربی تا بنیاد سینمایی فارابی را در یک غرفه جمع کرد. در این غرفه می‌توانی نیمی از نشر، تالیف و ترجمه آثار سینمایی را تهیه و بررسی کرد. دیگر ناشران بخش خصوصی هم بنا به نیاز دانشجویان، هنرجویان و بعضاً پژوهشگران کتاب‌های سینمایی را نشر داده‌اند اما می‌بینم گه‌گاه یک کتاب با دو یا سه ترجمه به بازار کتاب عرضه می‌شود و این جزیره‌های تک افتاده از فعالیت یک‌دیگر اطلاع ندارند و چتر و مجمع واحدی برای این مهم نیست که از هم مطلع باشند. در پایان توجه انجمن سینمای جوانان ایران و همچنین بنیاد سینمایی فارابی به پایان‌نامه‌ها می‌تواند تا حدودی راهگشا باشد و مطالعات فیلم را هدفمند کند و کمک‌حال و باری‌گر و دست‌گیر پژوهشگران باشد. یا حتی دانشگاه صدا و سیما و انتشارات هر چند بیشتر میل به رسانه تلویزیون و رادیو دارد اما علوم پایه مشترکی با حوزه سینما دارد و هم‌اندیشی ناشران سینمایی می‌توان چالش‌های پیش‌رو را تلطیف کند. این را نیز در نظر داشته باشیم جشنواره بین‌المللی فیلم کوتاه تهران، اولین و تنهاترین جشنواره‌ای است که در حاشیه جشنواره نمایشگاه تخصصی «کتاب و سینما» را دارد و به دلیل حضور فیلمسازان و هنرجویان از سراسر

نکته دیگر این است که حتی کتاب‌هایی که به قلم نویسندگان ایرانی با خاستگاه ایرانی و فرهنگ ایرانی و درک ایرانی تولید شده باشند، خیلی کم داریم و بیشتر کتاب‌ها ترجمه شده‌اند که به لحاظ متن و زیر متن به نوعی فرهنگسازی آن برای بیگانه است و به نوعی یک فرهنگ بیرونی را بر ما وارد و سینمای مورد نظر همان کشورها را تبلیغ و ترویج می‌کنند و حقیقتاً مادر تولید بومی خیلی ضعیف هستیم.

متأسفانه دستگاه‌ها و نهادها و ارگان‌هایی که در حوزه نشر از کتاب در بخش سینما حمایت می‌کنند با اینکه مخاطبان بالقوه این بخش زیاد هستند کمتر به این موضوع توجه دارند. یعنی مخاطب موجود است و علاقه‌مندان به سینما هستند ولی کتاب‌هایی که مناسب این علاقه‌مندان باشد، تولید نمی‌شوند و این موضوع هیچ کارکرد فرهنگی به نفع سینمای ایران ندارد.

سینماگران ما نیز معمولاً کمتر از خودشان می‌گویند و هنوز این فرهنگ رواج پیدا نکرده که سینماگران کتاب بنویسند و در کنار تولید فیلم همواره دست به قلم باشند. البته کسانی را داشتیم مانند مرحوم داریوش مهرجویی یا مسعود کیمیایی و تا حدودی ناصر تقوایی و بعضی از سینماگران که بیشتر در این حوزه در واقع روشنفکری دسته‌بندی می‌شوند ولی سینماگران عام ما به طور کلی دست به قلم نیستند و قدرت نویسندگی ندارند بنابراین عملاً محصولات تولیدی افکارشان منتشر نمی‌شود و مخاطب کمتر می‌تواند آن‌ها را بشناسد. ما اساساً از منشأ، روایتگری سینما و سینماگرایی بومی در حوزه نشر نداریم و از سوی دیگر ناشران هم به دنبال کشف نویسندگان مرتبط با حوزه سینمایی نیستند و مقاله‌هایی را که یا تخصصی باشد یا مرتبط با بخش‌های فنی سینما باشد، بیشتر دنبال می‌کنند.

محمود گبرلو؛ نویسنده و منتقد سینما

کتاب، یک رسانه ماندگار و تاثیرگذار فکری است

بازار نشر نیاز علاقه‌مندان و مشتاقان حوزه سینما را به دلایل واهی و کذب برآورده نمی‌کند. برخی با اعتقاد به اینکه حوزه سینما چون قدرت تاثیرگذاری تصویر را دارد، در جنبه آگاهی بخشی عمومی و آموزش‌های سینمایی نیازی به نشر مکتوب ندارد، در صورتیکه نشر مکتوب بخصوص «کتاب» یک رسانه ماندگار و تاثیرگذار فکری است که علیرغم تنوع و گستردگی تکنولوژی و ابزارهای نوین، هنوز رقیب جدی پیدا نکرده و همچنان در عمق ذهن انسان جایگاه ویژه دارد. البته کاهش تیراژ در چنین وضعیتی بدیهی است اما دلیل بر آن نیست با ایجاد حس ناامیدی و یاس از روش‌های نوین انتشارات مکتوب غافل شویم و مخاطب مشتاق را بی بهره سازیم.

کشور مورد استقبال خوبی در ده سال اخیر واقع شده است و بخش ویژه کتاب و سینما-فیلم‌های اقتباسی و مرتبط با صنعت نشر- با جایزی که خانه کتاب در نظر می‌گیرد سعی کرده است شعار- پیوند کتاب و سینما- را تحقق باشد. به هر حال هر سازمان و نشری هر فرد و اجتماعی بتواند سینما و کتاب را به هم نزدیک کند از ما به او درود و سلام.

انجامه: در وصف جنبش تألیف کتاب‌های سینمایی از صائب تبریزی مدد می‌گیرم و معروض می‌دارم «ای صبا مشقت سپیدی بر سر آتش بریز»

محمدتقی؛ فهیم منتقد سینما

ناشران به دنبال کشف نویسندگان سینماگر نیستند

سینمای ما به صنعت نزدیک‌تر شده است و در بین کشورهای تولیدکننده فیلم در دنیا رتبه خیلی خوبی داریم و در منطقه و خاورمیانه که اساساً حرف اول را می‌زنیم. در زمینه تولید سالی نزدیک به ۱۰۰ فیلم بلند خوب می‌سازیم و این یک گام مهمی در سینما است، اما این سینما فاقد مخاطب لازم است یعنی در گرایش مخاطب خوب با ضعف‌های اساسی روبه‌رو هستیم که بخشی از این موضوع به ضعف در حوزه نشر بر می‌گردد. در واقع سینما کتاب‌هایی را مورد اقتباس قرار می‌دهد که نیازمند یک آسیب‌شناسی شاید مستقل است. یعنی اگر در بخش اقتباس نمونه کتاب‌هایی داشته باشیم که به درد اقتباس بخورند به دلایل مختلفی یا فیلمسازان به سمتش نمی‌روند یا به هر حال از عهده مسائل مالی آن بر نمی‌آیند اما در بخش ارتباط با مخاطب برای اینکه مخاطب عادی حتی بداند که سینما چیست و بعد با دیدن فیلم لذت بیشتری ببرد با کمبود اساسی رو به رو هستیم و اساساً چنین منابعی را نداریم. خصوصاً منابع بومی و باید بیشتر به این بخش التفات داشته باشیم. در دنیا، در کنار سینمای پررونق خودشان حوزه نشر که مرتبط با مخاطب عادی سینما هست هم گسترش دارد و پررونق است یعنی بسیاری از کتاب‌ها تولید می‌شوند که اساساً به درد مخاطب عام می‌خورند عین خود فیلم‌ها که فی‌نفسه به مخاطب عادی تعلق دارد و تماشاگر عادی علاوه بر فیلم به هنرهای دیگر همچون کتاب نیز نیاز دارد. آنچه که اکنون در حوزه نشر داریم، درباره روایت، دکوپاژ و موضوعات تخصصی و تئوری سینما هستند که بیشتر به درد متخصصان و علاقه‌مندان جدی سینمایی و هنرجویان سینما می‌خورند تا از این‌ها برای بالابردن درک سینمایی خودشان استفاده کنند پس در گرایش مخاطب عادی ما اساساً با کمبود بسیار جدی روبه‌رو هستیم یا اصلاً نداریم.